

Çocukluk Döneminde Sosyal Faaliyetlerin Seçiminde Ebeveynlerin Karar Verme Süreci

An Examination of the Process of Directing Parents' Children to Extracurricular Activities

altınordu
Rehberlik ve Araştırma Merkezi

ARALIK-2024

altınordu
Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği
Turkish Psychological Counseling and Guidance Association
Genel Merkez / Central Office

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLIĞI DERGİSİ

THE JOURNAL
OF SCHOOL COUNSELING

Aralık/December 2024, Cilt/Vol 7 Sayı/No 2

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği
Turkish Psychological Counseling and Guidance Association
Genel Merkez / Central Office

ISSN: 2667-4009

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLIĞI DERGİSİ
JOURNAL OF SCHOOL COUNSELING

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınıdır
Publication of Turkish Psychological Counseling and Guidance Association

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Adına Sahibi/
Owner on Behalf of the Turkish Psychological Counseling and Guidance Association
Mesut Yıldırım

Baş Editör/Editor-in-Chief
Doç. Dr. Gökhan Atık

Editör/Editor
Doç. Dr. Nesime Can Angın

Editör Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Arif Özer, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. A. Stephen Lenz, Texas A&M Üniversitesi San Antonio
Prof. Dr. Baki Duy, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Dilek Gençtanırım Kurt, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Prof. Dr. Joshua C. Watson, Texas A&M Üniversitesi–Corpus Christi
Prof. Dr. Ragıp Özyürek, İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Şerife Işık, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Evrim Çetinkaya Yıldız, Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Filiz Gültekin, Uludağ Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Eşkisü, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Doç. Dr. Yağmur Soylu, Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Serkan Denizli, Ege Üniversitesi
Dr. Karisse A. Callender, Marquette Üniversitesi

Teknik Düzenleme/Technical Editing
Doç. Dr. Gökhan Atık ve Doç. Dr. Nesime Can Angın

Yayın İdare Merkezi Adres-Tel./Publication Management Center Address- Phone
Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği
Öncebeci Mah. Umut Sok. No.50/4 Kolej/ANKARA Tel: 0312 430 3674
Dergi Web Sayfası/Journal Web Page
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/opdd>

ARAŞTIRMA MAKALESİ - YAZARLAR

**Çocukluk Döneminde Sosyal Faaliyetlerin Seçiminde Ebeveynlerin
Karar Verme Süreci**

An Examination of the Process of Directing Parents' Children to
Extracurricular Activities

Osman OCAKÇI

İzzet BAT

Rumeysa MORAL

Murat KABADAŞ

Deniz GENÇTOPRAK

Aralık-2024

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği
Turkish Psychological Counseling and Guidance Association
Genel Merkez / Central Office

EDİTÖRLERDEN

Açık Erişim

FROM EDITORS

Open Access

Değerli meslektaşlarımız ve okurlarımız,

Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisinin yedinci cildinin ikinci sayısını yayımlamanın mutluluğunu yaşıyoruz. Bu sayımızda alanımızdaki akademisyen ve çalışanlarımıza katkı sağlayacağını düşündüğümüz iki adet makale yer almaktadır. “Çocukluk Döneminde Sosyal Faaliyetlerin Seçiminde Ebeveynlerin Karar Verme Süreci” ve “Pozitif Psikoloji Temelli Erdemler ve Karakter Güçleri Bağlamında Umudunu Kaybetme Filminin Analizi” isimli çalışmaların incelenmesi sürecinde emeği geçen tüm hakemlere teşekkür ederiz.

Sonraki sayımız için siz değerli meslektaşlarımız ve okuyucularımızın desteğini beklediğimizi belirtmek isteriz.

Saygılarımızla.

Baş Editör

Doç. Dr. Gökhan Atık

Editör

Doç. Dr. Nesime Can

Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi – 2024, 7(2)

Çocukluk Döneminde Sosyal Faaliyetlerin Seçiminde Ebeveynlerin Karar Verme Süreci

An Examination of the Process of Directing Parents' Children to Extracurricular Activities

ÖZ (Abstract)	23
YÖNTEM (Abstract)	28
Araştırma Grubu	28
Veri Toplama Araçları	29
İşlem	29
Verilerin Analizi.....	30
BULGULAR	30
Ders Dışı Faaliyetler Temasına İlişkin Bulgular	31
Ders Dışı Faaliyetlerin Algılanma Şekli Kategorisine İlişkin Bulgular	31
Ders Dışı Faaliyetler Dışı Faaliyetlerin Çocukların Gelişimine Katkısı Kategorisine İlişkin Bulgular	32
Karar Verme Temasına İlişkin Bulgular	32
Ders Dışı Faaliyetlere Karar verme Süreci Kategorisine İlişkin Bulgular	32
Ders Dışı Faaliyetlere Başlama Zamanı Kategorisine İlişkin Bulgular	34
Ders Dışı Faaliyetlere Gönderirken Karşılaşılan Sorunlar Kategorisine İlişkin Bulgular	34
TARTIŞMA	36
SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER	38
Sınırlılıklar.....	38
Öneriler	38
SONUÇ	39
KAYNAKÇA	41

Çocukluk Döneminde Sosyal Faaliyetlerin Seçiminde Ebeveynlerin Karar Verme Süreci

An Examination of the Process of Directing Parents' Children to Extracurricular Activities

Osman Ocakçı^{ID}, İzzet Bat^{ID}, Rümeyza Moral^{ID}, Murat Kabadaş^{ID}, Deniz Gençtoprak^{ID}

Öz. Bu araştırmanın amacı dört-on yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarını ders dışı faaliyetlere yönlendirme sürecinin incelenmesidir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi ve araştırmanın deseni olarak fenomenoloji kullanılmıştır. Çalışma grubunu Ordu ili Altınordu ilçesinde okul öncesi ve ilköğretimde çocuğu bulunan 48 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırma verilerine altı gün boyunca beş farklı okulda ebeveynlere açık uçlu sorular sorularak ulaşılmıştır. Ebeveynlerin verdikleri cevaplar betimsel ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Yapılan görüşmelerde ebeveynler ders dışı faaliyetleri sosyal, kültürel, sportif, sanatsal ve akademik faaliyet olarak görmekte, bu faaliyetlerin çocuğun sosyal, duygusal, bilişsel ve bedensel gelişimini destekleyeceğini ifade etmektedirler. Bunun yanında ebeveynlerin çocuklarını ders dışı faaliyetlere yönlendirme sürecinde farklı kriterlerinin olduğu, ders dışı faaliyetlere yönlendirme sürecinde maddi, ulaşım, güvenlik vb. sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Sonuç olarak ebeveynler, çocuklarını ders dışı faaliyetlere yönlendirirken çocukların katılım hakkını gözetmelidir. Bu süreçte, okul ve diğer kurumların ders dışı faaliyetleri desteklemesi önemlidir. Ayrıca, ebeveynler ve öğrencilere yönelik rehber niteliğinde tanıtıcı içerikler hazırlanarak, ebeveynlerin bu faaliyetleri tanınması ve sağlıklı karar verme süreçlerinde etkili olmaları sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler. Ders dışı faaliyetler, ebeveynler, karar verme, katılım hakkı, çocuk hakları.

Abstract. The aim of this study was to examine the process by which parents with children between the ages of four and ten directing their children to extracurricular activities. In this study, qualitative research method and phenomenology were used as the research design. The study group consisted of 48 parents with preschool and primary school children in Altınordu district of Ordu province. The research data were obtained by asking open-ended questions to parents in five different schools for six days. The answers given by the parents were analyzed by descriptive and content analysis. In the interviews, parents see extracurricular activities as social, cultural, sportive, artistic and academic activities and state that these activities will support the social, emotional, cognitive and physical development of the child. In addition, they stated that parents have different criteria in the process of directing their children to extracurricular activities and that they experience problems such as financial, transportation, security, etc. in the process of directing their children to extracurricular activities. As a result, parents should consider the children's right to participate when directing their children to extracurricular activities. In this process, it is important for schools and other institutions to support extracurricular activities. In addition, introductory content that is a guide for parents and students should be prepared so that parents can get to know these activities and be effective in making healthy decisions.

Keywords. Extracurricular activities, parents, decision-making, right to participation, children's rights.

Osman Ocakçı, Altınordu Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Ordu, Türkiye. E-posta: dilaosman@gmail.com. 0009-0005-3444-6267

İzzet Bat, Altınordu Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Ordu, Türkiye. E-posta: izzetbat@hotmail.com. 0009-0008-2898-4415

Rümeyza Moral, Altınordu Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Ordu, Türkiye. E-posta: rumeysasymn@gmail.com. 0000-0003-4639-4589

Murat Kabadaş, Altınordu Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Ordu, Türkiye. E-posta: murat.kabadas@hotmail.com. 0009-0009-8291-4108

Deniz Gençtoprak, Altınordu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Ordu, Türkiye. E-posta: seagirl4@gmail.com. 0009-0007-4772-8196

Geliş/Received: 09 Ekim 2024/09 October 2024
Düzeltilme/Revision: 18 Kasım 2024/18 November 2024
Kabul/Accepted: 12 Aralık 2024/12 December 2024

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği
Turkish Psychological Counseling and Guidance Association

Okulöncesi dönemden başlayarak çocukların gelişimini desteklemek, çocuğa bakmakla yükümlü olan ebeveynlerin ve eğitiminden sorumlu öğretmenlerin ders dışı faaliyetler hakkında bilgi sahibi olmaları önemlidir. Spor, sanat, müzik, drama, doğa etkinlikleri ve sosyal sorumluluk projeleri gibi faaliyetler bireylerin sadece akademik değil, aynı zamanda kişisel gelişimlerine de katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Ders dışı faaliyetler öğrencilerin fiziksel ve zihinsel yetilerinin okul ortamı içinde veya dışında bütünsel gelişimini kolaylaştıran yapılandırılmış ve rutin çabaları kapsayan, eğitimin ayrılmaz bir bileşenini oluşturur. Ders dışı faaliyetler genel olarak üçe ayrılmıştır. Bunlar; dersleri pekiştiren formal eğitimi tamamlayan ödev, proje, sınavlara hazırlık çalışmaları, belirli gün ve haftaların kutlanması, çevre-okul gezileri gibi faaliyetler, bir diğeri öğrencinin istediği gibi kullanabildiği, kişiliğinin gelişimine katkı sunan, yaşadığı toplumu tanımasını sağlayan sportif, sanatsal, kültürel etkinlikler ve sokak etkinlikleri, bayram etkinlikleri, ekonomik katkı için yapılan işler, meslek kazanmak için yapılan okul dışı faaliyetlerdir (Köse, 2013).

Çocukların toplumsal deneyimlemelerinde boş zamanlarını değerlendirme biçimleri önemlidir (Güçlü, 2012). Okul dışı sosyal, kültürel ve sportif sanatsal faaliyetlere ilişkin yapılan çalışmada spor yapan öğrencilerin yaşam kalitelerinin yüksek olduğu sonucunu elde etmişlerdir (Yayan ve Altun, 2013). Sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı öğrenmelerin, taşıdığı zorluklara rağmen öğrencilerin tüm gelişim alanları üzerinde çok yönlü katkıları olduğu ve Milli Eğitim Şuralarında da sıklıkla vurgulanan “okul ile yaşamı ilişkilendirme” noktasında önemli bir işleve sahiptir (Sözer, 2015). Genel olarak okul dışı öğrenme ortamlarının küçük çocuklarda öz düzenlemeyi geliştirdiği, kaba motor gelişim desteklediği, beslenmeyi iyileştirdiği, bilişsel gelişimi desteklediği, akademik performansı, konsantrasyonu ve özgüveni artırdığı söylenebilir (Cooper, 2015). Okul dışı öğrenme ortamlarında planlanan ders dışı faaliyetler eğitim-öğretim sürecinin okul içinde ulaşamadığı bireylerin gelecekteki yaşamlarına etki edecek davranışların kazandırılmasında önemli bir rol oynamaktadır (İpşiroğlu, 1990; akt. Balcıoğlu, 2013).

Çocuğun bakımından sorumlu aile bireylerinin en çok ihtiyaç duyduğu konular; verimli ders çalışma yöntemleri, çocuklarda sağlıklı iletişim kurma yolları, oyunun önemi ve boş zamanın değerlendirilmesi olduğu görülmüştür (Arıkan, 2007). Ebeveynlerin çocukların yaşına uygun ihtiyaçlarının farkında olması, bu

ihtiyaçların karşılanmasına yönelik tutumlarının olması, çocukların topluma hazırlanması ve uyum becerilerinin geliştirilmesi açısından önemlidir. Bu durum çocukların eğitim, sosyal beceriler, toplumsal bilinç, öz disiplin, fiziksel ve duygusal sağlık, özgüven gibi becerilerini destekler (Musaoglu, 2004). Çocukların sadece topluma hazırlanması değil, ayrıca çocukların yetenek ve kişilik özelliklerinin farkına varılmasında ebeveynlerin tutumu önemlidir (Demir ve Karabacak, 2017).

Çocuğun boş zamanının organize edilmesine yönelik Türkiye’de yapılan araştırmalarda ailelerin ekonomik, psikolojik ve sosyolojik yarar bakımından çocuğun değerinin olduğu, bu yararların ailelerin boş zamanlarının değerlendirilmesine ilişkin aile tutumlarını etkilediği sonucuna varılmıştır (Kağıtçıbaşı, 1993, 2012; Kağıtçıbaşı ve Ataca 2005). Lam ve Wong (1997) ebeveynlerin ders dışı programlara yönelik tutum ve algılarını anlamının önemli olduğunu ileri sürmektedir.

Çocuğun boş zamanlarının verimli olarak değerlendirmesi ailede başlamaktadır (Tezcan, 2012). Ebeveynlerin sosyal, ekonomik ve kültürel birikimleri, aile tipleri (Mayer vd., 2012) çocuklarının serbest zaman etkinliklerine katılımını etkilemektedir (Frones, 2009). Nüfus artışıyla beraber ailelerin apartman ve sitelerde yaşaması her yaşam alanının çocuklara hitap eden oyun alanı imkanı sağlamaması, sokak, bahçe ve park gibi açık alanların güvenli bulunmaması sebebiyle, ebeveynler çocuklarını kapalı alanlara yönlendirmektedir (Tunca, 2012).

Gelişmiş ülkelerde çocuk sayısının azlığına rağmen boş zamanların değerlendirilmesi çocuk ekseninde olmaktadır. Bunun için kısıtlı zaman olsa dahi ebeveynler yazlık alanlar veya etkinlik salonlarını değerlendirmektedirler (Gilles, 2009). Gelişmekte olan ülkelerde çocuk işçiliği oranının (%16) yüksek seviyede olması, küreselleşmenin etkisiyle ders dışı serbest zamanın değerlendirilmesinde sosyo-ekonomik statü ve cinsiyet açısından ortaya çıkan eşitsizlikleri göstermektedir (Frones, 2009).

Türkiye’de yetişkinler çocuklara kendi fikirleri ve görüşleri doğrultusunda bazı sınırlar çizmektedir. Bu durum ise çocukların katılım hakkını etkilemektedir (Canbulut, 2014; Erbay, 2013). Çocuk katılımını birçok boyut üzerinden ele alan Çakırer-Özservlet (2016) çalışmasında çocuk katılımının yetişkinlerin desteği olmadan sağlanamayacağını ifade etmiştir. Avcı ve Akar Gençler (2017) ebeveynlerin gözünden çocuğun kendi yaşamına katılma hakkını incelemiştir.

Araştırma sonunda ebeveynlerin farklı ortam ve koşullarda veya çocuklar ile ilgili konularda katılım derecelerinin farklılaşarak bir konuda katılımcı olan ebeveynlerin başka bir konuda ise katılım karşıtı ifadelerle yer verdikleri görülmüştür.

I. Çocuk Hakları Kongresi’nde Süt (2011) şu şekilde bir konuşma yapmıştır;

“Büyükler, anne babalar her konuda her şeyi çok iyi bildiklerini düşünüyorlar ve bu yüzden çocuklarıyla ilgili kararlar alırken kimseye danışmadıkları gibi biz çocuklara da sormuyorlar. Ama bu arada, bizim en iyi şekilde yetişmemizi, kendi kararlarımızı alabilen, kendine güvenen bireyler olmamızı istiyorlar. Bizze hiçbir şey sormadan bu nasıl olacak? Aileler, çocuklarını etkinliklere, kurslara göndermek konusunda yarış halinde. ‘Bu etkinliğe katılmak ister misin?’ ya da ‘Sen hangi etkinliklere katılmak istersin?’ diye sormuyorlar. Gönderdikleri etkinliklerle ya da kursla ilgili yeteneğimiz var mı, onu da hiç düşünmüyorlar. Aileler, çocuklarına sormadan aldıkları kararlarla belki de çocuğun başarılı ve mutlu olmasını engellemiş oluyor. Çünkü bu kararlar çocukların hayata bakışını ve mesleğini belirliyor. Kendi mesleğini seçmek, bir çocuğun en doğal hakkı değil mi?.....” (I. Çocuk Hakları Kongresi, 2011, s.161)

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1989) çocukların serbest zaman değerlendirmeleri ile ilgili 31. maddede şöyle bir ifade bulunmaktadır: *“Taraf Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar.”*(s. 8). Yine aynı maddede *“Taraf Devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkını saygı duyarak tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler”* (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1989, s. 8).

Çocukluk çağı eğitim bilimi ve politikaları birçok ülkede okul dışı öğrenme etkinliklerinden etkilenmiştir (Lee-Hammond, Waller 2014). Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2023 Eğitim Vizyonu’nda da okul dışı öğrenme ortamlarına vurgu yapılmış, bu kapsamda okul dışı öğrenme faaliyetlerine eğitim programlarındaki kazanımlarda yer vermiştir (Avcı ve Gümüş, 2020).

Türkiye’de okullarda ders dışı sosyal etkinlikler, Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sosyal etkinlikler yönetmeliğine bağlı olarak yürütülmektedir. Yönetmeliğe göre *“Sosyal etkinlik; öğrenci kulübü ve toplum hizmeti çalışmalarını ile her türlü gezi, yarışma, yayım, gösteri, tiyatro, spor, münazara ve benzeri diğer*

etkinlikleri kapsar. Öğrenci kulübü; Öğrencilerin öğrenimleri boyunca bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda okul içi ve okul dışı etkinliklerde bulunmalarını sağlamak amacıyla oluşturulan gruplardır. Toplum hizmeti; öğrencilerin, yaş ve bilgi seviyesine uygun olarak her türlü toplum ve çevre sorunlarının çözümüne katkı sağlamak amacıyla yapacakları çalışmaları ifade eder.” (MEB, 2017, s.2).

Okul öncesi bireyin kendini tanımaya başladığı dönemdir. Rehberlik ve psikolojik danışma uygulamaları okul öncesi dönemden itibaren özenle yürütülmelidir (Yeşilyaprak, 2016). Milli Eğitim Bakanlığı rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yönetmeliğinde okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bireylerin ihtiyaçları ve gelişim özellikleri dikkate alınmıştır. Buna göre; *“Okul öncesi dönemde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; çocuğun kendini tanıması, sosyalleşmesi, özgüven geliştirmesi, sınırlarını keşfetmesi, okula uyum sağlaması, okula ve öğrenmeye yönelik olumlu tutum geliştirmesi, yetenek ve ilgi alanları hakkında farkındalık kazanması amacıyla yürütülür. İlkokul kademesinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; öğrencinin okula uyum sağlaması, eğitim ortamlarına ve öğrenmeye yönelik olumlu tutum geliştirmesi, öğrenmeyi öğrenme ve öğrendiklerini aktarmaya yönelik bilişsel beceriler kazanması, kendini tanıması, özgüven geliştirmesi, duyguları tanıma ve ifade etme, arkadaş edinme, problem çözme gibi becerileri kazanması amacıyla yürütülür”* (MEB, 2020, s. 6).

Bu kapsamda ders dışı faaliyetleri ebeveynler açısından incelemek, ebeveynlerin ders dışı faaliyetlere bakış açılarını ortaya çıkarmak, ders dışı faaliyetlerin tercih edilme nedenlerini ve ders dışı faaliyetlerde karşılaşılan sorunları ebeveynler açısından ortaya koymak amacıyla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ebeveynler ders dışı faaliyetleri nasıl tanımlamaktadırlar?
2. Ebeveynler açısından ders dışı faaliyetlerin çocuklara katkısı var mıdır? Varsa ne tür katkısı vardır?
3. Ebeveynlerin, çocuklarını ders dışı faaliyetlere gönderirken, herhangi bir kriterleri var mıdır? Varsa bu kriterler nelerdir?
4. Ebeveynlere göre ders dışı faaliyetlere hangi yaş grubunda başlanmalıdır?
5. Ebeveynler, çocuklarının ders dışı faaliyetlere ulaşabilmesi veya bu faaliyetler esnasında herhangi bir sorunla karşılaşıyorlar mı? Varsa bunlar ne tür sorunlardır?

YÖNTEM

Bu çalışmada bir konunun detaylı anlam kazanması ve incelenmesi için nitel araştırma yöntemi ve araştırmanın deseni olarak da fenomenoloji kullanılmıştır. Fenomenoloji farkında olduğumuz fakat ayrıntılı bilgi sahibi olunmayan olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Ebeveynlerin görüşme sorularına verdiği cevaplardan ders dışı faaliyetin algılanma şekli, ders dışı faaliyetlerin çocukların gelişimine katkısı, ders dışı faaliyetlerde karar verme sürecini etkileyen faktörler, ders dışı faaliyetlere başlatılma yaşı ve ders dışı faaliyetlerde karşılaşılan sorunları ayrıntılı ortaya koymak amacıyla bu desen tercih edilmiştir.

Araştırma Grubu

Bu araştırmada amaçlı örneklem türü olan ölçüt örneklem kullanılmıştır. Ölçüt örneklemde ölçütler daha önce belirlenmiş bir dizi ölçüte karşılık gelen durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada ölçüt olarak Ordu il merkezinde 2023–2024 öğretim yılında okulöncesi ve ilkökul çağında 4–10 yaş aralığında çocukları bulunan gönüllü ebeveynler olarak belirlenmiştir. Araştırmada ebeveynlerle yüz yüze derinlemesine görüşme yapılmıştır. Araştırmaya 48 ebeveyn katılım göstermiştir. Görüşmeye gönüllü olarak katılan ebeveynler V1, V2, V3... V48 şeklinde kodlanmıştır. Görüşme yapılırken demografik sorular sorularak katılımcıların özellikleri belirlenmiştir. Katılımcılara ait kişisel bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubundaki ebeveynlere ilişkin bilgiler

Değişkenler	<i>n</i>	%	
Eğitim Durumu	İlkokul	1	2.10
	Lise	17	35.41
	Üniversite	30	62.5
Meslek	Kamu Çalışanı	16	33.33
	Serbest Meslek	1	2.08
	Ev Hanımı	26	54.16
	Özel Sektör	5	10.41
Çocuğun yaş grubu	4–5 Yaş	25	52.08
	6–10 Yaş	23	47.92
Ekonomik Durum	Düşük	1	2.08
	Orta	27	56.25
	İyi	19	39.59
	Çok iyi	1	2.08

Veri Toplama Araçları

Araştırmada ebeveynlere kişisel özellikleriyle (çocuğun yaşı, eğitim düzeyleri, ekonomik durumları ve meslekleri) birlikte açık ve kapalı uçlu soruların yer aldığı ebeveyn görüşme formu oluşturulmuştur. Veri toplama sürecinde ebeveynler ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Ebeveyn görüşmeleri okullarda gerçekleştirilmiştir. Ebeveynlere yöneltilen görüşme formundaki sorular şu şekildedir: 1. Ders dışı faaliyetler size neyi/neleri ifade etmektedir? 2. Ders dışı faaliyetler çocuğunuza nasıl katkı sağlar? Açıklayınız. 3. Ders dışı faaliyetlere karar verirken neleri dikkate alırsınız? 4. Sizce ders dışı faaliyetlere çocuklar ne zaman başlatılmalıdır? 5. Çocuğunuzu ders dışı faaliyetlere gönderirken herhangi bir sorun/engelle karşılaştınız mı? Açık ve kapalı uçlu sorular araştırmaya katılan ebeveynlerin düşünce, duygu, inançlarının neler olduğunun açıklamasına olanak tanıyan sorulardır (Ekiz, 2009).

İşlem

Araştırmanın geçerlik ve güvenirliğini sağlamak amacıyla çeşitli önlemler alınmıştır. Bu kapsamda, ebeveynlere yöneltilen sorular, bir akademisyen ve dört psikolojik danışman tarafından incelenmiş, uzman görüşleri alınmıştır. Ayrıca, araştırma öncesinde 13 ebeveynle, ebeveyn görüşme formu ile ön görüşmeler yapılmıştır. Akademisyen ve uzman psikolojik danışmanlardan alınan geri bildirimler doğrultusunda sorular üzerinde gerekli düzeltmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın yürütülmesi için Ordu Üniversitesi'nden etik kurul izni (Tarih ve Sayı: 06.07.2023-2023-163) alınmıştır. Araştırmacılar tarafından önceden ölçütleri belirlenmiş yaş aralığında okulöncesi ve ilkokul kurumlarına gidilerek ebeveynlere ulaşılmıştır. Ebeveynlere araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş, gönüllü olan ebeveynlerle görüşme yapılarak araştırmaya dahil edilmiştir. Ebeveynlerle görüşme süreci üç uzman psikolojik danışman tarafından bireysel olarak sürdürülmüştür. Ayrıca çalışmaya katılan ebeveynlerden onay alma, ebeveynlerle süre sınırlandırması olmadan etkileşimde bulunma ve doğrudan alıntılarla iç geçerlik sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın dış geçerliğini artırmak için veri toplama aracı ve süreci, analizin yapılma şekli, çalışma grubu, uygulama süreci ve araştırmada kullanılan yöntemle ilişkin açıklamalar yapılmıştır (Aydın, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Yine araştırmanın iç ve dış güvenirliği için elde edilen veriler araştırmacılar tarafından yorum yapılmadan sunulmuş, veriler arasında tutarlılığa bakılarak uygun şekilde tartışılmış, elde edilen veriler araştırmacılarca kodlara ve temalara çevrilmiştir.

Ancak çalışmanın gönüllü ve 4-10 yaş çocuğu bulunan ebeveynler ile sınırlandırılması, verilerin toplanmasında sadece görüşme yönteminin kullanılması iç ve dış geçerliği engelleyici bir etken olarak görülebilir. Bu durumu en aza indirmek için tekrarlayıcı cevaplar elde edilinceye kadar ebeveynlerle görüşmeler sürdürülmüştür.

Verilerin Analizi

Ebeveynlerin sorulara verdiği cevaplar betimsel ve içerik analizi ile çözümlenmiştir. Betimsel analiz; görüşme ve gözlem sonucu toplanan verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuyla buluşturulmasıdır. İçerik analizi, toplanan verilerin daha ayrıntılı incelenmesini ve bu verileri açıklayan kavram, kategori ve temalara ulaşılmasını gerektirir. İçerik analizinde, toplanan verilere odaklanılır; veri setinde sıklıkla tekrarlanan veya katılımcının sıklıkla vurgu yaptığı durum ve olgulardan kodlar çıkarılır (Baltacı, 2019). Her bir ebeveynin yanıtları araştırmaya katılan dört uzman psikolojik danışman tarafından etik kurallar açısından V1, V2, V3, ... V48 şeklinde kodlanmıştır. Ebeveynlerin ifadelerinin içerikleri iki araştırmacı uzman psikolojik danışman tarafından kodlanmıştır. Kodlama yapılırken ebeveyn görüşme formunda sıklıkla tekrarlanan veya ebeveynlerin vurgu yaptığı olay ve olgulardan kodlar çıkartılmıştır. Yapılan kodlamalar diğer araştırmacılar tarafından gözden geçirilerek geri bildirimler doğrultusunda şekillendirilmiştir.

BULGULAR

Ebeveynlerin kendilerine yöneltilen sorulara verdiği yanıtlardan temalar ve kategoriler belirlenmiş, elde edilen veriler temaların sırasına göre Tablo 2’de detaylı olarak belirtilmiştir.

Tablo 2. Temalar ve kategorilere göre dağılım

Temalar	Kategoriler
Ders Dışı Faaliyet	-Ders Dışı Faaliyetlerin Algılanma Şekli
	-Ders Dışı Faaliyetlerin Çocukların Gelişimine Katkısı
Karar Verme	-Ders Dışı Faaliyetlere Karar Verme Süreci
	-Ders Dışı Faaliyetlere Başlama Yaşı
	-Ders Dışı Faaliyetlere Gönderirken Karşılaşılan Sorunlar

Ders Dışı Faaliyetler Temasına İlişkin Bulgular

Ders dışı faaliyetler temasında iki kategori bulunmaktadır. Bunlar; “ders dışı faaliyetlerin algılanma şekli” ve “ders dışı faaliyetlerin çocukların gelişimine katkısı”dır.

Ders Dışı Faaliyetlerin Algılanma Şekli Kategorisine İlişkin Bulgular

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcı ebeveynlerin 2’si (%4,16) ders dışı faaliyetleri derslere yardımcı faaliyetler olarak, 46’sı (%95,8) ise ders dışı faaliyeti sosyal, kültürel, sportif, sanatsal faaliyetler olarak ifade etmektedirler.

Tablo 3. Ders dışı faaliyetlerin algılanma şekli

Kodlar	Görüş Sayısı	Örnek Ebeveyn Görüşleri
Sosyal, kültürel, sportif, sanatsal faaliyetler	46	“Arkadaşlarıyla top oynaması, bisiklete binmesi, oyuncaklarıyla oyun oynaması, ailecek yapılan gezmelerdir.” (V2) “Parka gitmek, oyun oynamak, sinema, kaliteli zaman spor yapmak, bisiklete binmektir.” (V7) “Keyifli geçirilen zaman ve sosyalleşmeyi sağlayan her şeydir.” (V29)
Akademik faaliyetler	2	“Çocukların yabancı dille ilgili kurslara gitmesidir.” (V39) “Çocuğa verilen ev ödevidir.” (V42)

Ders Dışı Faaliyetlerin Çocukların Gelişimine Katkısı Kategorisine İlişkin Bulgular

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcı ebeveynlerin 1'i (%2.08) ders dışı faaliyetlerin çocukların gelişimine katkı sağlamayacağını, 16'sı (%33.33) ders dışı faaliyetlerin çocukların sosyal gelişimlerine, 11'i (%22.91) duygusal gelişimlerine, 9'u (%18.75) bilişsel gelişimlerine, 11'i (%22.91) de çocukların bedensel gelişimine katkı sağlayacağını ifade etmektedirler.

Tablo 4. Ders dışı faaliyetlerin çocukların gelişimine katkısı		
Kodlar	Görüş Sayısı	Örnek Ebeveyn Görüşleri
Sosyal gelişime katkılar	16	“Çocuğum bu tarz faaliyetlerle sosyalleşir iletişim becerisi kazanır.” (V9)
Duygusal gelişime katkılar	11	“Çocukları mutlu ve değerli hissettirir.” (2V)
Bilişsel gelişime katkılar	9	“Keşif yapma imkanı bulur.” (V29)
Bedensel gelişime katkılar	11	“Çocuklar sportif faaliyetlerle yeteneklerini fark edebilirler.” (V42)
Katkı sağlamaz	1	“Akademik gelişimine katkı sağlamaz, çocuğumun kafasının karışmasını istemiyorum.” (V36)

Karar Verme Temasına İlişkin Bulgular

Karar verme teması üç kategoriden oluşmaktadır. Bunlar; “ders dışı faaliyetlere karar verme süreci”, “ders dışı faaliyetlere başlama zamanı” ve “ders dışı faaliyetlerde karşılaşılan sorunlar”dır.

Ders Dışı Faaliyetlere Karar Verme Sürecine Kategorisine İlişkin Bulgular

Tablo 5 incelendiğinde; sosyal, kültürel, sportif, sanatsal (SKSS) faaliyetlerine karar verme sürecine ilişkin 48 ebeveyn 13 maddede cevap vermiştir. Ebeveynler, ders dışı faaliyete karar verme sürecinde etkili olan faktörleri; ilgi ve yetenek 24 kişi (%50), çocuğa katkısı 9 kişi (%18,75), gözlem 4 kişi (%8,33, arkadaş/sosyal çevre 4 kişi (%8,33), güvenlik 3 kişi (%6,25), ücret 3 kişi (%6,25), kişilik özelliği 2 kişi (%4,16), etkinlik saati 2 kişi (%4,16), okul başarısına katkı 2 kişi (%4,16),

yaş 1 kişi (%2,08), çağın gereksinimleri 1 kişi (%2,08), uzman görüşü 1 kişi (%2,08) ve ebeveyn isteği 1 kişi (%2,08) şeklinde ifade etmişlerdir.

Tablo 5. Ders dışı faaliyetlere karar verme süreci

Kodlar	Görüş Sayısı	Örnek Ebeveyn Görüşleri
İlgi ve yetenek	24	“Çocuğumun isteği ve yatkınlığına becerisine göre karar veririm” (V6)
Çocuğa katkısına	9	“Ders dışı faaliyetin çocuğumun hayatına ne gibi artısı olacak, ömrü boyunca bu faaliyet işine yarayacak mı? Kendisi bu faaliyeti ne kadar sevecek ona bakarım” (V28)
Gözlem	4	“Çocuğun o anki durumuna, Bizimle ya da tek başına ne yapmak istiyor ona bakarım” (V12)
Arkadaş/sosyal çevre	4	“Arkadaş ortamı benim için önemli” (V10)
Güvenlik	3	“Etkinlik ortamının güvenli yer olması, korunaklı olması ve yeteneğine göre karar veririm” (V7)
Ücret	3	“Maddi açıdan uygun olup olmadığına göre davranırım” (V19)
Kişilik özelliği	2	“Çocuğumun sakın yapısı var, o yüzden kişilik özelliğine göre karar veririm” (V5)
Etkinlik saati	2	“Etkinlik saatinin bizim çalışma saatine uyması önemli ayrıca ilgisine de bakarım” (V9)
Okul başarısına katkısı	2	“Çocuğun akademik başarısını olumsuz etkileyip etkilememesine, derslere katkısına bakarım” (V37)
Yaş	1	“Yaşına uygun olup olmadığına bakarım” (V35)
Çağın gereksinimleri	1	“Çağın ihtiyaçlarına göre karar veririm” (V36)
Uzman görüşü	1	“Çocuğumu iyi tanıyıp uzmanından bilgi alarak çocuğun faaliyete uygun olup olmadığına göre karar vermeliyim” (V29)
Ebeveyn isteği	1	“Çocuğun isteği yanında benim isteklerim de önemli.” (V1)

Ders Dışı Faaliyetlere Başlama Zamanı Kategorisine İlişkin Bulgular

Tablo 6 incelendiğinde, “Ders dışı faaliyetlere çocuklar ne zaman başlatılmalıdır?” sorusuna ebeveynler dokuz maddede 48 cevap vermişlerdir. Ebeveynler, yöneltilen soruya 0–3 yaş 15 kişi (%31,25), 4–6 yaş 18 kişi (%37,5), faaliyete göre 5 kişi (%10,41), hazır olduğunda 3 kişi (%6,25), her yaş grubunda 2 kişi (%4,16), okul öncesi 2 kişi (%4,16), yaz kurslarında 1 kişi (2,08), istediği zaman 1 kişi (%2,08) ve boş zamanlarda 1 kişi (%2,08) şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo 6. Ders dışı faaliyetlere başlama zamanı

Kodlar	Görüş Sayısı	Örnek Ebeveyn Görüşleri
0-3 yaş	15	“Küçük yaşlardan itibaren hatta yapabileceği şeye göre bebeklikten itibaren başlatılabilir” (V40)
4-6 Yaş	18	“Çocuk kendini tanımaya kişiliğinin oluşmaya başlamasından dolayı dört yaşından itibaren başlanabilir” (V18)
Faaliyete göre	5	“Her faaliyet için farklı hazırbulunuşluk düzeyleri olduğuna inanıyorum. İlgili faaliyette uzman görüşü çocuğun performansı bu konuda zamanı tayin eder diye düşünüyorum” (V29)
Hazır olduğunda	3	“4-5 yaşlarında futbol kursuna götürdüm ama etkili olmadı. Sportif faaliyetler için biraz daha beklemesi gerekiyor”(V9)
Her yaş grubunda	2	“Her yaş grubunda başlatılabilir” (V14)
Okul Öncesi	2	“Okul öncesinden itibaren başlanabilir” (V35)
Yaz kurslarında	1	“Yaz kurslarında başlanabilir” (V23)
İsteddiği zaman	1	“İhtiyaç duyduğu her zaman olabilir”(V12)
Boş zamanlarda	1	“Bütün boş zamanlar değerlendirilmeli”(V15)

Ders Dışı Faaliyetlere Gönderirken Karşılaşılan Sorunlar Kategorisine İlişkin Bulgular

Tablo 7 incelendiğinde, çocuğunuzu ders dışı faaliyete gönderirken herhangi bir sorun/engelle karşılaştınız mı? Açıklayınız? Sorusuna 12 maddede 61 cevap vermişlerdir. Ebeveynler kendilerine yöneltilen soruya, sorun yaşamadım 26 kişi (%54,16), erişebilirlik 8 kişi (%16,66), ekonomik 6 kişi (%12,5), çalışan ebeveyn 4 kişi (%8,33), yetkinlik 4 kişi (%8,33), ders saatlerinin fazla olması 3 kişi (%6,25),

kontenjan 3 kişi (%6,25), ulaşım 2 kişi (4,16), güvenlik 2 kişi (%4,16), cinsiyet 1 kişi (%2,08), sağlık 1 kişi (%2,08), güvenlik 1 kişi (%2,08) şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo 7. Ders dışı faaliyetlere gönderirken karşılaşılan sorunlar

Kodlar	Görüş Sayısı	Örnek Ebeveyn Görüşleri
Sorun yaşamadım	26	“Herhangi bir sorunla karşılaşmadım” (V14)
Erişebilirlik	8	“Okullarda sosyal etkinliklerle ilgili bilgilendirme az. Kurslarla ilgili seçeneklerimiz çok az” (V47) “Yakın çevrede çocuğun gidebileceği kurs tarzı faaliyetler yok” (V44)
Ekonomik	6	“Kurslar bizi maddi anlamda çok zorluyor” (V9)
Çalışan ebeveyn	4	“Zamanlama önemli. Çocuğuma refakat eden biri olarak benimle zamanımın uymadığı anlar sıkıntı yaşıyoruz” (V29)
Yetkinlik	4	“Eğitmciler profesyonel değiller” (V8)
Ders saatlerinin fazla olması	3	“Okulda zaman dilimi fazla olduğu için başka faaliyetlere zaman kalmıyor” (V32)
Kontenjan	3	“Resmi kurumlarda bir yere vermek istiyorsanız yoğunluktan dolayı sıra gelmiyor ya da çok geç sıra geliyor. Bu yüzden özel kurumlara vermek zorunda kalıyorum” (V48)
Ulaşım	2	“Mekanlara gitmekte ulaşım sorunu yaşıyoruz” (V6)
Güvenlik	2	“Oyun alanlarında güvenlik sorunu yaşıyoruz” (V2)
Cinsiyet	1	“Benim için cinsiyet önemli. Bayan öğretmen bulamadım” (V1)
Sağlık	1	“Alerjik sorunlardan dolayı gidemedik” (V15)

TARTIŞMA

Bu çalışmada çocukluk döneminde sosyal faaliyetlerin seçiminde ebeveynlerin karar verme sürecinin nasıl işlediği, ders dışı faaliyetleri nasıl algıladıkları, neye göre karar verdikleri, karşılaştıkları güçlükler neler, sorularına cevap aranmıştır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin büyük çoğunluğu sosyal, kültürel, sportif, sanatsal faaliyetleri (SKSS) ders dışı faaliyet olarak tanımladığı, ebeveynlerin bir kısmının da SKSS'yi akademik faaliyetler olarak tanımladığı görülmüştür. Köse (2013), tarafından yapılan araştırma sonucuna göre de ders dışı faaliyetleri üç gruba ayırmıştır. Bu faaliyetler formal eğitimi tamamlayan, ders dışı sosyal ve okul dışı etkinlikler şeklinde gruplandırılmıştır. Ders dışı faaliyetler, okulda öğrendiklerini hayata aktarmalarını kolaylaştıran etkinlikler olarak tanımlanabilir (Köse, 2007).

Ebeveynlere ders dışı faaliyetler çocuğunuza nasıl katkı sağlar diye sorulduğunda çoğunluk sosyal, duygusal, bilişsel, bedensel olarak katkı sağlayacağına yönelik cevap vermişlerdir. Araştırmaya katılan ebeveynlerden sadece bir kişi, ders dışı faaliyetlerin çocuğa katkı sağlamayacağını ifade etmiştir. Ebeveynlerin söylemlerinden ders dışı faaliyetlerin çocuklara olumlu katkılar sunacağı sonucuna varılmıştır. Başka bir araştırmada SKSS etkinlikler çocukların kişisel, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sunmaktadır. Ayrıca SKSS etkinlikler çocukların akademik performanslarını olumlu yönde destekleyerek çocukların hedeflerine ulaşmasında yardımcı olmaktadır (Lawhorn, 2008). Okul dışı SKSS faaliyetleri öğrencilere somut yaşantı imkanı sağlar (Yeşilbursa, 2006). Okul dışı SKSS faaliyetler öğrenmeyi kalıcı hale getirir (Zayimoğlu Öztürk, 2014). SKSS faaliyetleri çocuğun okulda öğrendiklerini hayata aktarmasını sağlamaktadır (Bayburtlu, 2020).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarını ders dışı faaliyetlere yönlendirirken, farklı kriterlere göre karar verdikleri görülmüştür. Buna göre ebeveynler çocukları için SKSS faaliyet seçimlerini ilgi ve yetenek, çocuğa olan katkı, gözlem, arkadaş ve sosyal çevrenin tercihleri, güvenlik, ücret, çocuğun kişilik özelliği, etkinlik saatinin ebeveyne uygunluğu, okul başarısına katkısı, çocuğun yaşına uygunluğu, çağın gereksinimleri, uzman görüşü, ebeveyn isteği gibi kriterlerinin olduğu ve seçimlerini de buna göre yaptıkları görülmüştür. Bu durumun ebeveynlerin ders dışı faaliyetlere karar verme süreçlerini etkilediği ve tercihlerine yön verdiği düşünülmektedir. Literatüre bakıldığında yapılan bir araştırmada

ebeveynlerin gelir durumuna göre okul temelli veya okul dışı SKSS tercihinde bulundukları, ebeveynlerin SKSS faaliyet seçimlerinde hem nesnel hem de öznel faktörlerin olduğu görülmüştür (Bennett, Lutz ve Jayaram 2012). Ebeveynler üzerinde yapılan bir araştırmada SKSS faaliyetlere karar verme aşamasında önce birlikte sonra da çocuklarını teşvik ederek, cinsiyetine uygun veya kendilerinin yapmayı istedikleri faaliyetlere göre, ayrıca aile büyükleri, komşular, akrabalar, çocukların arkadaşları, beden eğitimi öğretmenleri ve yaşanan muhitin SKSS etkinliklerin seçiminde etkili olduğu sonucuna varıldığı görülmüştür (Üzümcü, 2017). Yaşanılan bölgenin SKSS faaliyetlerine ulaşılabilirlik durumunu olumlu ya da olumsuz etki edebileceği sonucu ortaya çıkmıştır (Bennett, Lutz ve Jayaram 2012). Ailelerin sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri; çocukların SKSS faaliyet seçimine etki ettiği görülmüştür (Üzümcü, 2017). Gürbüzürk, Çakmak'ın (2017) araştırmasında ebeveynlerin SKSS faaliyetlere karar verme aşamasında çocuğun sınıf düzeyi, çocukların duygusal özellikleri, faaliyet alanının bulunduğu çevre, faaliyet alanının fiziksel özellikleri, çocukların akademik başarısı ve kişisel gelişimlerinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin, çocukları için ders dışı faaliyetlere başlama yaşı olarak, farklı düşündükleri görülmüştür. Ebeveynler, çocuklarının yapmasını beklediği SKSS faaliyetlerine uygun olup olmadığının mutlaka incelenmesi gerekmektedir. Aydın (2015) göre; kritik dönem, eğitim ortamında bireylerin yaş değişkenlerine göre belirli becerileri kazanma, öğrenme konusunda avantajlı oldukları bir dönemdir. Çocuklukların fiziksel kapasitelerinin üzerinde etkinliklere zorlanması öğrenmeye karşı direnç göstermelerine neden olabilir (Selçuk, 2000). Yapılan araştırmalarda küçük yaşlarda müzik aletlerine yönelik yapılan yanlış uygulamalar sorunlara yol açmaktadır (Barış, Acay, Avcı, Yılmaz, 2006). Bu nedenle çocuğun bireysel özellikleri dikkate alınarak hareket edilmelidir (Çimen, 2003). Mevcut araştırmada ebeveyn görüşleri değerlendirildiğinde, ebeveynlerin çocuklarını ders dışı faaliyetlere yönlendirme kriterleri çocuğun gelişimini olumlu veya olumsuz etki edebileceği değerlendirilmektedir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarını ders dışı faaliyete gönderirken, karşılaştıkları güçlükler incelenmiş buna göre; ailelerin bir kısmı çocuklarını ders dışı faaliyete gönderirken sorun yaşamadıklarını ifade ederken, bir kısmı ise sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. Literatüre bakıldığında, SKSS etkinliklerinin planlı ve programlı olduğu (Mahoney ve Stattin, 2000), çocuklarının okul sonrası vakit

geçirdikleri yeri, yaptıkları etkinlikleri bilmeleri ayrıca ders dışı etkinliklerin çocuklarını zararlı alışkanlıklardan uzak tutması ebeveynleri rahatlatmaktadır (Franklin, akt. Yılmaz ve Güven, 2019, s. 1164). Başka bir çalışmada da bu çalışmanın bulgularını destekler nitelikte sonuçlar elde edilmiştir. Ebeveynler okul dışı SKSS faaliyetlerde katılan çocuk sayısının fazla olması, güvenlikle ilgili riskler, bazı SKSS faaliyet alanlarının çocuklar tarafından yeterince kullanılamaması, disiplin ve kontrol zorluğu, SKSS faaliyet alanında eğiticinin çocuklarla yeterince ilgilenememesi, ebeveynler için SKSS faaliyetlerin maliyetli olması gibi sorunlardan bahsettikleri görülmüştür (İnce ve Akcanca, 2021). Ocak ve Korkmaz'ın (2018) çalışmasında da öğretmenler okul dışı SKSS faaliyetlerinde güvenlik sorunlarının mevcut olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşın yapılan başka bir araştırmada da okul dışı SKSS faaliyetleri ebeveynler tarafından tehlikeli görülse de öğretmenler okul öncesi dönemde okul dışı SKSS faaliyetlerde risklerin sınıf içindeki risklerden daha fazla olmadığını düşündüklerini belirlenmiştir (Davies ve Hamilton, 2020). Araştırma verileri incelendiğinde ders dışı faaliyetlere göndermede yaşanan sorunların ebeveynlerin sosyal, kültürel, ekonomik durumları ile ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak çocukların ders dışı faaliyetlerinde ebeveynlere ve çocuğun eğitiminden sorumlu kişi veya kurumlara önemli görevler düşmektedir. Ebeveynlerin bilinçlenmeleri ön koşul olarak dikkati çekmektedir.

SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER

Sınırlılıklar

Çalışma gönüllü ve 4-10 yaş çocuğu bulunan ebeveynler ile sınırlandırılmış, verilerin toplanmasında sadece görüşme yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca çocuklar için ders dışı faaliyetlerin seçimi ebeveynler açısından incelendiğinden, çocukların kendilerinin karar verebileceği durumlar çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır.

Öneriler

1. Ebeveynlerin çocuklarını ders dışı etkinliklere yöneltme sürecine yönelik bulguların daha sonra yapılacak benzer çalışmalar için alanyazına katkısı olacağı düşünülmektedir. Ebeveynlerin çocuklarını ders dışı etkinliklere yönlendirme süreci, çocukların yaş gruplarına ve yaşadıkları bölgelere göre

- farklılık gösterebilir. Bu nedenle, farklı yaş gruplarının ve bölgesel özelliklerin bu süreç üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik araştırmalar yapılabilir.
2. Belediyeler, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı kurumlar ve sivil toplum kuruluşları vb. tarafından ders dışı faaliyetlere (kurs, etkinlik vb.) destek verilebilir. Broşür, dergi, pankart vb. araçlarla ders dışı faaliyetler hakkında ebeveynleri bilgilendirici çalışmalar yapılabilir.
 3. Okul psikolojik danışmanları ve öğretmenler çocukların yaş düzeylerine göre ders dışı faaliyetlerin önemi, ders dışı faaliyetlere başlama zamanı, ders dışı faaliyetlerde dikkat edilmesi gereken hususlar konusunda çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak ebeveyn eğitimleri gerçekleştirebilir.
 4. Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından maddi veya ulaşım kaynaklı nedenlerden ötürü ders dışı faaliyetlere çocuklarını gönderemeyen ebeveynler desteklenebilir.
 5. Ebeveynlerin ders dışı faaliyetlere karar verme süreçlerine yardımcı olmak için okul psikolojik danışmanları tarafından öğrencilerin ilgilerini belirlemeye yönelik test, anket, vb. dijital içerikler hazırlanabilir.
 6. Ders dışı etkinliklere başlama zamanının çocuğun fiziksel ve psikolojik açıdan uygunluğunu araştıran çalışmaların yapılması psikolojik danışman, öğretmen ve ebeveynlere yol gösterecektir.

SONUÇ

Yapılan araştırmada ebeveynler ders dışı faaliyetleri sosyal, kültürel, sportif, sanatsal ve akademik faaliyet olarak görmekte, bu faaliyetlerin çocuğun sosyal, duygusal, bilişsel ve bedensel gelişimini destekleyeceğini ifade etmektedirler. Bunun yanında ebeveynlerin çocuklarını ders dışı faaliyetlere yöneltme sürecinde farklı kriterlerinin olduğu, ders dışı faaliyetlere yöneltme sürecinde ekonomik, ulaşım, güvenlik vb. sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma bulgularımızda en önemli sonuçlardan biri de ders dışı faaliyetlere başlama yaşının ebeveynlere göre farklılıklar göstermesidir. Bu açıdan etkinliklerin türü göz önünde bulundurularak uzman görüşüne başvurulması, doğru etkinliğe doğru zamanda başlanmasına katkı sağlayacaktır.

Araştırmada elde edilen önemli sonuçlarda biri de ders dışı etkinliklere çocukların ekonomiklik, erişebilirlik, çalışan ebeveyn olmak, yetkin eğitici bulamamak, okul ders saatlerinin fazla olması, kontenjan kısıtlaması, ulaşım, güvenlik ve cinsiyete

dayalı nedenlerle ulaşamadığının görülmesidir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi 31. maddesi çocuğun gelişim hakkına vurgu yapmaktadır (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1989). Çocukların bu haklardan mahrum kalmaması için yetkili kurum ve kuruluşlarca farkındalık eğitimleri ve projelerle gerekli önlemler alınabilir.

Sonuç olarak ebeveynlerin ders dışı faaliyetlere yönlendirme sürecinde çocukların katılım hakkının önemsinmesi, okul, sivil toplum kuruluşları ve belediyeler gibi kurumlarca ders dışı faaliyetlerin desteklenmesi, ebeveyn ve öğrencilere yönelik ders dışı faaliyetleri tanıtıcı dijital içerik ve yayınların hazırlanmasının ebeveynlerin ders dışı faaliyetleri tanıma ve karar verme sürecinde etkili olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Arıkan, S. (2007). *İlköğretim okullarında çocukları olan ana babaların eğitim gereksinimlerinin saptanması ve okulların bu gereksinimleri karşılamadaki mevcut durumu* [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. İstanbul. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Avcı, N. & Akar Genç, A. (2017). Ebeveynlerin gözünden çocuğun kendi yaşamına katılma hakkı. *Journal of International Social Research*, 10(53), 546–555. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20175334143>
- Avcı, G., & Gümüş, N., (2020). *2023 Eğitim vizyonu ve okul dışı eğitim*. Ankara II. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi, Ankara
- Aydın, B. (2015). Gelişimin doğası. İçinde B. Yeşilyaprak (Ed.), *Eğitim psikolojisi: Gelişim, öğrenme, öğretim* (s. 29-55). Pegem Akademi.
- Aydın, S. (2014). Olgu bilim araştırması. İçinde M. Metin (Ed.), *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (ss. 300–301). Pegem Akademi.
- Balcıoğlu, İ. (2013). Ortaöğretimde görev yapan sosyal etkinlik algıları (Gaziantep/Şahinbey ilçesi örneği) [Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. Gaziantep, Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Abi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368–388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Barış, D. A., Acay, S., Avcı, Ş., & Yılmaz, N. (2006). Çalgı eğitiminde fiziksel yapının önemi. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu*, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli.
- Bayburtlu, Y. S. (2020). Okul dışı öğrenme ortamlarının Türkçe dersi ünitelendirilmiş yıllık planlarına yansımaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(5), 3835–3852. <https://doi.org/10.15869/itobiad.741245>
- Bennett, P. R., Lutz, A. C., & Jayaram, L. (2012). Beyond the schoolyard: The role of parenting logics, financial resources, and social institutions in the social class gap in structured activity participation. *Sociology of Education*, 85(2), 131–157. <https://doi.org/10.1177/0038040711431585>
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. (1989). *Çocuk haklarına dair sözleşme*. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf>
- Çimen, G. (2003). Çalgı çalmaya bağlı fiziksel rahatsızlıklar. *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu* (ss. 175–180), 30-31 Ekim, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Davies, R., & Hamilton, P. (2020). Assessing learning in the early years' outdoor classroom: Examining challenges in practice. In *Outdoor Learning Research* (pp. 161–173). Routledge.
- Demir, M., & Karabacak, A. (2017). Ergenlerin duygusal özerkliklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 427–442. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunisobil/issue/34503/424700>
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (Geliştirilmiş 2. baskı). Anı Yayıncılık.

- Erbay, E. (2013). Çocukların katılım hakkı üzerine bir Türkiye değerlendirmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 38–54. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/itobiad/issue/8757/109257>
- Frones, I. (2009). Childhood: Leisure, culture, and peers. In J. Qvortrup, W. A. Corsaro, & M. S. Honig (Eds.), *The Palgrave handbook of childhood studies* (pp. 273–286). Palgrave Macmillan.
- Güçlü, S. (2012). Aileye ilişkin kuramsal yaklaşımlar. İçinde N. Adak (Ed.), *Değişen toplumda değişen aile: Sosyolojik tartışmalar* (ss. 65–92). Siyasal Kitabevi.
- Gürbüztürk, O., & Çakmak, G. (2017). İlkokulda serbest etkinlikler dersinde etkinlik seçimini etkileyen faktörlere ilişkin öğretmen görüşleri. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 3(2), 177–190. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jilses/issue/33265/349392>
- İnce, S., & Akcanca, N. (2021). Okul öncesi eğitimde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik ebeveyn görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 58, 172–197. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/61832/886446>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1993). *İnsan, aile, kültür*. Remzi Kitabevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji* (Kolektif, Çev.). Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Ataca, B. (2005). Value of children and family change: A three-decade portrait from Turkey. *Applied Psychology: An International Review*, 54(3), 317–337. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2005.00213.x>
- Köse, E. (2007). İlköğretim öğrencilerinin ders dışı etkinliklerini tercih etme nedenleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 46–61. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/issue/23174/247543>
- Köse, E. (2013). Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen ders dışı etkinliklerin sınıflandırılmasına yönelik bir öneri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 2(2), 336–353. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/12846/155671>
- Lawhorn, B. (2008). Extracurricular activities. *Occupational Outlook Quarterly*, 9, 16–21. <https://www.bls.gov/careeroutlook/2008/winter/art02.pdf>
- Lee-Hammond, L., & Waller, T. (2014). *Uluslararası perspektifler*. SAGE Yayınları.
- Mahoney, J. L., & Stattin, H. (2000). Leisure activities and adolescent antisocial behavior: The role of structure and social context. *Journal of Adolescence*, 23(2), 113–127. <https://doi.org/10.1006/jado.2000.0302>
- Mayer, B., Trommsdorff, G., Kağıtçıbaşı, C., & Mishra, R. C. (2012). Family models of independence/interdependence and their intergenerational similarity in Germany, Turkey, and India. *Family Science*, 3(1), 64–74. <https://doi.org/10.1080/19424620.2011.671503>
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2017, Haziran 8). *MEB Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği*. Resmî Gazete (Sayı: 30090). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/06/20170608-5.htm>

- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2020, Ağustos 14). *Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yönetmeliği*. Resmî Gazete, (Sayı; 31213). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/08/20200814-2.htm>
- Musaagaoglu, C. (2004). *Ergenlik sürecinde özerkliğın gelişimi ile algılanan anne-baba tutumları arasındaki ilişkiler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Ankara. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Ocak, İ., & Korkmaz, Ç. (2018). Fen bilimleri ve okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Field Education*, 4(1), 18–38. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijofe/issue/37692/399111>
- Selçuk, Z. (2000). *Gelişim ve öğrenme* (7. baskı). Nobel Yayınları.
- Süt, N. B. (2011). Hayata çocuğun penceresinden bakmak. 1. *Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Çocuk Bildirileri Kitabı* (s. 161). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Tezcan, M. (2012). *Çocuk sosyolojisi*. Anı Yayıncılık.
- Tunca, T. (2012). Türkiye’de değişen aile ve çocuğa yüklenen anlamlar. In N. Adak (Ed.), *Değişen toplumda değişen aileler: Sosyolojik tartışmalar* (ss. 163–176). Siyasal Kitabevi.
- Üzümcü, H. E. (2017). *Ebeveynlerin çocuklarının boş zamanlarını organize etme tutumları üzerine sosyolojik bir inceleme: İstanbul’da bir saba çalışması* [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi], Eskişehir. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Yeşilbursa, C. C. (2006). *Sosyal bilgiler dersinde tarihi yerleri kullanarak tarih konularının öğretimi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Ankara, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi
- Yeşilyaprak, B. (2016). *Eğitimde rehberlik hizmetleri (Gelişimsel yaklaşım)*. Nobel Yayınevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (s. 446). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A., & Güven, Ö. (2019). Parents’ attitude and opinions towards extracurricular sport activity. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48(2), 1163–1201. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cuefd/issue/49528/584270>
- Zayimoğlu-Öztürk, F. (2014). Sosyal bilgiler dersinde arkeolojik kazı çalışması ve müze gezisi. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi*, 4(1), 12–26. <https://ated.info.tr/index.php/ated/article/view/66>

Yazarlar Hakkında / About Authors

Yazarlar.

Osman Ocakçı. (Yazışmalardan Sorumlu Yazar). Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen, Altınordu Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Ordu, Türkiye. E-posta: dilaosman@gmail.com

İzzet Bat. Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen, Altınordu Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Ordu, Türkiye. E-posta: izzetbat@hotmail.com

Rümeysa Moral. Uzm. Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen, Altınordu Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Ordu, Türkiye. E-posta: rumeysasymn@gmail.com

Murat Kabadaş. Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen, Altınordu Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Ordu, Türkiye. E-posta: murat.kabadas@hotmail.com

Deniz Gençtoprak. Bilişim Teknolojileri Öğretmeni, Altınordu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Ordu, Türkiye. E-posta: seagirl4@gmail.com

Authors.

Osman Ocakçı. (Correspondence Author), Psychological Counselor, Altınordu Guidance and Research Center, Ordu, Türkiye. E-mail: dilaosman@gmail.com

İzzet Bat. Psychological Counselor, Altınordu Guidance and Research Center, Ordu, Türkiye. E-mail: izzetbat@hotmail.com

Rümeysa Moral. Expert Psychological Counselor, Altınordu Guidance and Research Center, Ordu, Türkiye. E-mail: rumeysasymn@gmail.com

Murat Kabadaş. Psychological Counselor, Altınordu Guidance and Research Center, Ordu, Türkiye. E-mail: murat.kabadas@hotmail.com

Deniz Gençtoprak. Information Technology Teacher, Altınordu District Directorate of National Education, Ordu, Türkiye. E-mail: seagirl4@gmail.com

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar tarafından çıkar çatışmasının olmadığı rapor edilmiştir.
No conflict of interest was reported by the authors.

Fonlama / Funding

Herhangi bir fon desteği alınmamıştır.
No funding has been received.

ORCID

Osman Ocakçı <https://orcid.org/0009-0005-3444-6267>

İzzet Bat <https://orcid.org/0009-0008-2898-4415>

Rümeysa Moral <https://orcid.org/0000-0003-4639-4589>

Murat Kabadış <https://orcid.org/0009-0009-8291-4108>

Deniz Gençtoprak <https://orcid.org/0009-0007-4772-8196>

Extended Abstract

An Examination of the Process of Directing Parents' Children to Extracurricular Activities

Introduction: The aim of our study was to examine the process of parents with children between the ages of four and ten directing their children to extracurricular activities. It is thought that activities such as sports, art, music, drama, nature activities and social responsibility projects will contribute not only to the academic but also to the personal development of individuals. It is important to support the development of children starting from the preschool period and for parents who are responsible for looking after the child, psychological counselors and teachers responsible for their education to be informed about extracurricular activities.

Method: In this study, qualitative research method was used to gain a detailed understanding and examination of a subject and phenomenology was used as the research design. Phenomonology focuses on phenomena that we are aware of but do not have detailed information (Yıldırım & Şimşek, 2011). This design was preferred in order to reveal in detail the way extracurricular activities are perceived, the contribution of extracurricular activities to children's development, the factors affecting the decision-making process in extracurricular activities, the time of starting extracurricular activities and the problems encountered in extracurricular activities from the answers of the parents to the interview questions.

Results: Themes and codes were determined from the parents' responses to the questions posed to them. "Extracurricular activities" and "deciding on extracurricular activities" were identified as two main themes. Depending on these themes, five categories were formed.

Discussion & Conclusion: It is thought that the findings regarding the process of parents' directing their children to extracurricular activities would contribute to the literature. One of the results of our research is that parents with preschool and primary school age children have attitudes that extracurricular activities contribute positively to the personal, social, physical and cognitive aspects of the child.

The parents who participated in the study had different evaluations in the process of deciding on extracurricular activities for their children. For this reason, trainings can be organized in schools on how to choose extracurricular activities. Public institutions and non-governmental organizations can support parents who cannot send their children to extracurricular activities due to financial or transportation reasons. Digital content can be prepared to determine what kind of extracurricular activities children are interested in.

One of the most important results of our research findings is that the age of starting extracurricular activities varies according to parents. In this respect, consulting expert opinion considering the type of activities will contribute to starting the right activity at the right age. In addition, conducting experimental studies investigating the physical and psychological suitability of the age of starting extracurricular activities for the child will guide parents.

One of the important results obtained in our research is that children cannot access extracurricular activities due to reasons such as affordability, accessibility, having a working parent, not being able to find competent educators, excessive school hours, quota restrictions, transportation, safety and gender-based reasons. Article 31 of the UNCRC emphasizes the child's right to development. In order to prevent children from being deprived of these rights, necessary measures can be taken by authorized institutions and organizations through awareness trainings and projects.